

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17
INTERNET: <http://www.cbos.pl>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/172/172/98

JAK PRACUJĄ POLACY?

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, GRUDZIEŃ '98

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- ◆ W opinii większości ankietowanych, obecnie Polacy pracują lepiej niż przed rokiem 1989 (64%), poświęcają na pracę więcej czasu (73%) oraz bardziej się w nią angażują (70%).
- ◆ Opinie o pozytywnych zmianach stosunku do pracy w różnych wymiarach przeważają we wszystkich grupach społecznych i demograficznych. Na tym tle wyróżniają się rolnicy i robotnicy niewykwalifikowani, którzy częściej niż pozostałe grupy zawodowe nie dostrzegają zmian w jakości pracy wykonywanej przez Polaków (odpowiednio: 22% i 24%) oraz w ilości czasu przeznaczanego na pracę zawodową (odpowiednio: 23% i 20%). Również co piąty (21%) pracownik fizyczno-umysłowy uważa, że dziś Polacy pracują tak samo jak 10 lat temu.
- ◆ Większość ankietowanych deklaruje, że poszukując dobrej pracy zgodziłaby się na dodatkowe szkolenia na koszt firmy (86%), naukę obsługi komputera (74%) i języka obcego (65%), wyraziłaby także zgodę na wstawanie bardzo wcześnie rano (77%), rzucenie palenia (68%) i zmianę swego wyglądu zewnętrznego (53%).
- ◆ Ankietowani najczęściej sądzą, że nie do przyjęcia są takie warunki pracy, które wymuszają ich pełną dyspozycyjność (69%), przebywanie poza domem (63%), pracę przez 7 dni w tygodniu (56%), zmianę miejsca zamieszkania (62%) i częste wyjazdy służbowe (60%). Najwięcej osób odrzuca, mimo dobrych zarobków, pracę w hałasie i brudzie (76%) oraz wymagającą uciążliwych dojazdów (70%).

Kilka miesięcy temu, po dziesięciu latach przerwy, powtórzyliśmy pytania dotyczące aktywności stanowiącej treść życia codziennego naszego społeczeństwa. Porównanie wyników obu badań umożliwiło prześledzenie zmian, jakie nastąpiły w ostatniej dekadzie w autoportrecie Polaków¹. Wśród zmian związanych z aktywnością własnego środowiska społecznego badani podkreślają przede wszystkim wzrost znaczenia pracy, wykształcenia oraz wyraźny wzrost aspiracji zawodowych. Skłoniło nas to do zapytania respondentów wprost, czy - w ich opinii - Polacy pracują obecnie lepiej czy gorzej niż 10 lat temu oraz czy wykazują się w pracy większym czy mniejszym zaangażowaniem. Pytaliśmy również, jakie warunki zatrudnienia ankietowani są gotowi przyjąć, aby zdobyć dobrą, dobrze płatną pracę².

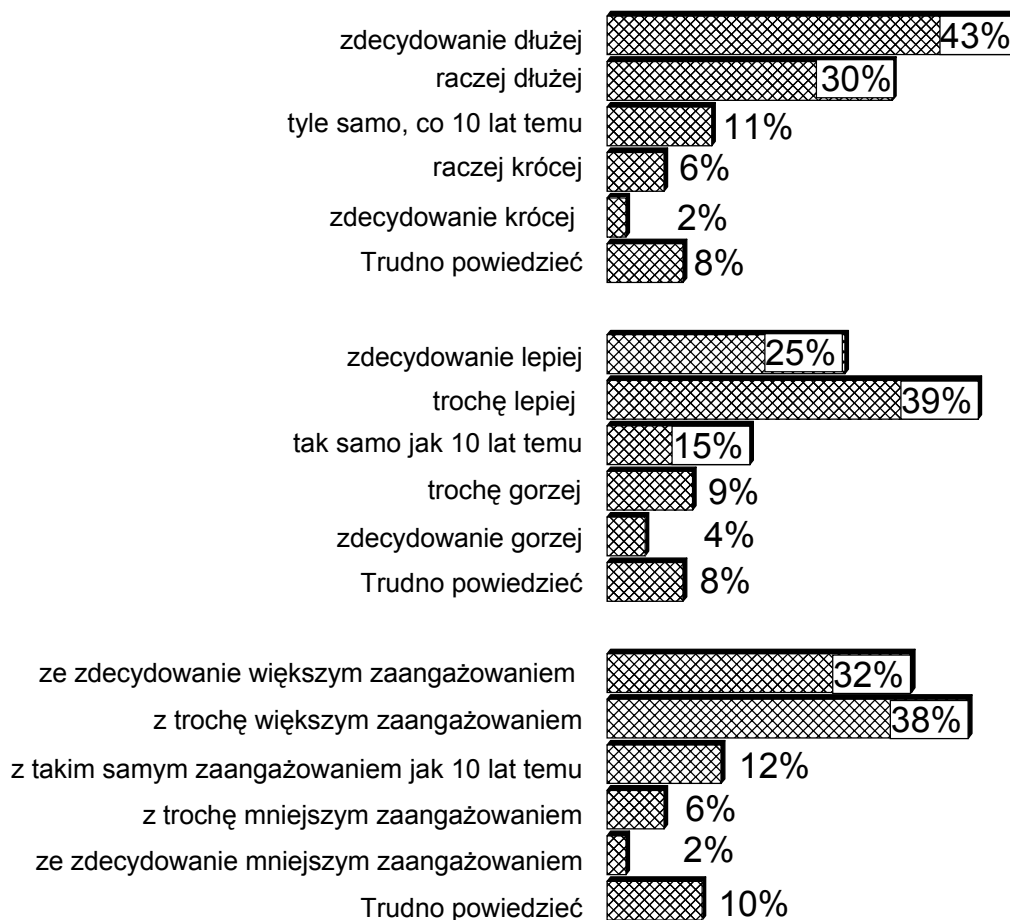
Większość ankietowanych uważa, że w porównaniu z okresem sprzed 10 lat obecnie Polacy pracują lepiej (64%), z większym zaangażowaniem (70%) oraz więcej czasu poświęcają sprawom zawodowym (73%). Mimo dużego zasięgu przekonania, że obecnie lepiej wykonujemy powierzone nam zadania, tę zmianę stosunku do pracy postrzega najmniej badanych. Prawdopodobnie nie wszyscy są przekonani, iż poświęcanie pracy więcej czasu i energii przekłada się na „dobrą robotę”. Wskazuje na to również fakt, że do tego wymiaru stosunku do pracy odnosi się najwięcej ocen krytycznych - co ósmy respondent (13%) stwierdza, że obecnie Polacy pracują gorzej niż 10 lat temu (8% uważa, iż mniej czasu przeznaczamy na pracę, i tyle samo - że pracujemy z mniejszym zaangażowaniem). Nie zmienia to jednak ogólnego wniosku, że większość respondentów pozytywnie ocenia zmianę stosunku rodaków do spraw zawodowych, jaka nastąpiła w ciągu ostatniego 10-lecia³.

¹ Por. komunikat CBOS „Autoportret i obraz środowiska społecznego Polaków w latach ‘88 i ‘98”, wrzesień ‘98.

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (102), 5-9 listopada ‘98, reprezentatywna próba losowo-adresowa dorosłych mieszkańców Polski (N=1114).

³ Zob. tabele aneksowe.

RYS. 1. JAK PAN(I) SĄDZI, CZY W PORÓWNANIU Z OKRESEM SPRZED 10 LAT POLACY, OGÓLNI RZECZ BIORĄC, PRACUJĄ OBECNIE:

Postrzeżenie zmian jest wyraźnie związane z miejscem ankietowanych w strukturze społecznej (wykształceniem, pozycją zawodową, sytuacją materialną) i ich wiekiem. Respondenci najmłodszy częściej niż inni negatywnie oceniają stosunek do jakości wykonywanej pracy. Warto jednak przypomnieć, że nie mogą oni mieć porównań w tym względzie wynikających z własnych obserwacji.

Im wyższe wykształcenie respondentów i lepsza samoocena warunków materialnych, tym większy ich odsetek uznaje, iż obecnie Polacy pracują więcej, lepiej, z większym zaangażowaniem. Im niższe wykształcenie i gorsze położenie ekonomiczne, tym częściej zdarzają się oceny krytyczne pod adresem zmiany stosunku do pracy i tym większe odsetki osób nie dostrzegających zmian w tej dziedzinie. Jednak badani udzielający takich odpowiedzi pozostają w zdecydowanej mniejszości.

Pozytywne zmiany naszego stosunku do pracy najczęściej zauważają osoby z wyższym wykształceniem oraz przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji. Mieszkańcy największych miast najczęściej wskazują na poświęcanie pracy więcej czasu i zaangażowania, ale nie różnią się od mieszkańców innych miejscowości w ocenie zmiany efektywności pracy.

Wobec powszechnie dostrzeganych zmian w kierunku większego zaangażowania w pracę w różnych wymiarach, interesujące jest sprawdzenie, kto, jakie grupy społeczne i zawodowe na podstawie obserwacji własnego środowiska lub najbliższego otoczenia mają krytyczny stosunek do zmian, uważają, że obecnie Polacy pracują gorzej, poświęcają pracy mniej czasu i uwagi niż 10 lat temu.

Częściej niż inni - ale na niskim poziomie (od 7% do 17%) - taką opinię o zmianie stosunku do pracy mają osoby z wykształceniem podstawowym i zawodowym. Zmianę jakości pracy najkrytyczniej oceniają osoby pracujące na własny rachunek oraz robotnicy wykwalifikowani (po 19% ocen negatywnych).

Respondenci z wykształceniem podstawowym i zawodowym, którzy częściej niż inni są krytyczni w ocenach jakości wykonywanej pracy, częściej także nie postrzegają żadnej ewolucji stosunku Polaków do pracy. Na uwagę zasługują opinie rolników w tej sprawie: mniej więcej co piąty z nich uważa, iż Polacy obecnie pracują tak samo jak 10 lat temu (22%) i poświęcają pracy tyle samo czasu, co dawniej (23%). Podobne stanowisko zajmują również robotnicy niewykwalifikowani, z których co czwarty (24%) nie dostrzega żadnych zmian jakościowych, a co piąty (20%) uważa, że nie nastąpiły zmiany w ilości czasu przeznaczanego na pracę. Można więc zaryzykować tezę, że istnieją w Polsce enklawy, dla których w sferze aktywności zawodowej czas się zatrzymał, a zmianom systemowym nie towarzyszy wymuszana przez rynek zatrudnienia zmiana stosunku do pracy.

Skoro w opinii zdecydowanej większości ankietowanych Polacy obecnie bardziej angażują się w pracę zawodową oraz poświęcają jej więcej czasu i uwagi, to przyjrzyjmy się, jakie koszty osobiste są gotowi ponieść ankietowani w poszukiwaniu dobrej, dobrze płatnej pracy.

Tabela 1

w procentach

Czy Pan(i) poszukując dobrej, dobrze płatnej pracy, zgodził(a)by się na:	Tak *	Nie **	Trudno powiedzieć
- dodatkowe szkolenie na koszt firmy	86 (40)	10 (3)	4
- rozpoczynanie pracy bardzo wcześnie rano	77 (39)	18 (6)	5
- nauczenie się obsługi komputera	74 (35)	22 (9)	4
- faktyczne (nie tylko w pracy) rzucenie palenia	68 (42)	17 (7)	15
- nauczenie się języka obcego	65 (27)	30 (11)	5
- całkowitą zmianę sposobu ubierania się, makijażu, fryzury itp.	53 (20)	34 (13)	13
- kończenie pracy późnym wieczorem	47 (18)	49 (15)	4
- częstą pracę w soboty i niedziele	39 (11)	56 (22)	5
- dodatkowe szkolenia na własny koszt	38 (6)	53 (18)	9
- częste wyjazdy służbowe	35 (9)	60 (25)	5
- przebywanie poza domem przez kilka dni w tygodniu	33 (10)	63 (30)	4
- przeprowadzkę do innej miejscowości	31 (9)	62 (28)	7
- pełną dyspozycyjność przez 24 godziny na dobę przez 7 dni w tygodniu	26 (10)	69 (35)	5
- uciążliwe dojazdy do pracy	24 (4)	70 (29)	6
- uciążliwą pracę (w hałasie, brudzie)	19 (5)	76 (38)	5
* W nawiasach odpowiedzi „zdecydowanie tak”.			
** W nawiasach odpowiedzi „zdecydowanie nie”.			

Badani w większości deklarują, że dla zdobycia satysfakcjonującej finansowo pracy gotowi są podnosić swoje kwalifikacje, kształcić się i doksztalać, wcześniej wstawać, zmienić swój wygląd i rzucić palenie. Większe opory - niż wczesne wstawanie - budzi późny powrót do domu. Zdania na ten temat są wyraźnie podzielone, a przyjęcie takich warunków w umowie o pracę ma niemal tyle samo zwolenników, co przeciwników. Stosunek do szkolenia zawodowego zależy od tego, czy odbywa się ono na koszt własny czy też firmy. Ankietowani w większości są gotowi poświęcić swój czas na podnoszenie kwalifikacji (na koszt firmy), ale nie za swoje pieniądze (na koszt własny). Zatem w poszukiwaniu dobrego zatrudnienia Polacy deklarują gotowość do wielu wyrzeczeń, na które składają się m.in. podnoszenie wiedzy i kwalifikacji oraz zmiana stylu i trybu życia.

Z odpowiedzi większości respondentów wynika, że - mimo dobrych zarobków - nie przyjęliby oni warunków, które wymuszają częsty pobyt poza domem, pełną dyspozycyjność, trudne dojazdy oraz pracę w soboty i niedziele, a także w hałasie i brudzie.

Zestawienie danych dotyczących akceptacji warunków zatrudnienia świadczy o tym, że na poziomie jednostkowym ankietowani deklarują gotowość podjęcia pracy wymagającej zmiany stylu życia i wysiłku „intelektualnego”, w większości zaś odrzucają pracę wymagającą wysiłku „fizycznego”. W poszukiwaniu wspólnych nastawień wobec wymagań ewentualnych pracodawców posłużyliśmy się analizą czynnikową. Jej wyniki dały podstawę do wyróżnienia czterech czynników, charakteryzujących nastawienie ankietowanych do warunków pracy.

Tabela 2. Analiza czynnikowa gotowości do ponoszenia kosztów związanych z otrzymaniem dobrej, dobrze płatnej pracy [Dane po rotacji Oblimin]

Gotowość ponoszenia kosztów związanych z uzyskaniem dobrej pracy	Czynniki			
	I	II	III	IV
Uciążliwe dojazdy do pracy	.73069			
Przebywanie poza domem przez kilka dni w tygodniu	.73031			
Częste wyjazdy służbowe	.70855			
Uciążliwa praca	.69230			
Pełna dyspozycyjność	.58308			.34543
Przeprowadzka do innej miejscowości	.57750			-.33379
Częsta praca w soboty i niedziele	.54353			.31135
Nauczenie się obsługi komputera		.89799		
Nauczenie się języka obcego		.86671		
Dodatkowe szkolenia na koszt firmy		.70671		
Dodatkowe szkolenia na własny koszt		.51325		
Rzucenie palenia			.82987	
Zmiana image'u (ubieranie się, fryzura, makijaż itp.)			.74213	
Rozpoczynanie pracy bardzo wczesnie rano				.79984
Kończenie pracy późnym wieczorem	.35168			.60047
% wyjaśnianej wariancji - 59	29.8	14.7	7.7	6.8

Podstawowy wymiar różnicujący stosunek Polaków do warunków zawartych w umowie o pracę wiąże te wszystkie cechy, które składają się na akceptację szeroko rozumianego wysiłku fizycznego. W skład **czynnika gotowości do ponoszenia dodatkowego wysiłku fizycznego** wchodzi takie warunki pracy, jak: uciążliwe dojazdy, przebywanie poza

domem przez kilka dni w tygodniu, częste wyjazdy służbowe, uciążliwa praca, pełna dyspozycyjność, przeprowadzka do innej miejscowości oraz częsta praca w soboty i niedziele. Z tym czynnikiem w sposób niespecyficzny związana jest także praca do późnego wieczora, która wraz z akceptacją rozpoczynania pracy bardzo wcześnie rano tworzy odrębny czynnik. Na takie koszty związane z uzyskaniem dobrej pracy znacznie częściej przystają mężczyźni niż kobiety. Uciążliwości związane z częstym przebywaniem poza domem (wyjazdy, delegacje, praca w soboty i niedziele) nie są przeszkodą w podjęciu pracy dla ponad połowy bezrobotnych, ale już tylko co trzeci z nich przyjąłby pracę w hałasie, brudzie (32%), daleko od domu (37%) i wymagającą dyspozycyjności (35%). Częste wyjazdy służbowe, przebywanie poza domem oraz zmianę miejsca zamieszkania najchętniej akceptują ludzie najmłodsi, także uczniowie i studenci. Spośród aktywnych zawodowo przebywanie poza domem kilka dni w tygodniu, częste wyjazdy służbowe i stawianie się w pracy na każde żądanie w największym stopniu akceptują osoby prowadzące działalność gospodarczą oraz robotnicy. Ogólnie można stwierdzić, że brak pracy lub praca na własny rachunek, a także niska pozycja zawodowa sprzyjają akceptacji trudnych warunków pracy, wymagających mobilizacji sił fizycznych i przebywania wielu godzin poza domem. Jednak tylko w odniesieniu do pracy uciążliwej, w hałasie i brudzie, można stwierdzić wyraźne odrzucenie jej przez osoby lepiej wykształcone, zwłaszcza przez przedstawicieli kadry kierowniczej i inteligencji (91% ocen negatywnych).

Na drugim miejscu znalazł się wymiar wiążący gotowość do ponoszenia innego rodzaju kosztów, który nazwaliśmy **czynnikiem gotowości do ponoszenia dodatkowego wysiłku intelektualnego**. Charakteryzuje go zgoda na nauczania się obsługi komputera, opanowanie języka obcego, przebycie kursów i szkoleń, zarówno na koszt firmy, jak i za własne pieniądze. Akceptacja takich warunków pracy jest wyraźnie związana z wykształceniem i wiekiem badanych: im są młodsi i lepiej wykształceni, tym częściej deklarują gotowość do podnoszenia swoich kwalifikacji, jeśli byłby to warunek uzyskania dobrej, dobrze płatnej pracy.

Trzeci wymiar **to czynnik gotowości zmiany image'u**, na który składa się rzucenie palenia i zmiana własnego wyglądu zewnętrznego. Ten rodzaj mobilności w zasadzie jest niezależny od cech społecznych i demograficznych respondentów. Najwidoczniej czynnik osobowościowy jest tu ważniejszy od cech położenia społecznego badanych i ich oceny sytuacji na rynku pracy.

Czynnik czwarty można określić jako **czynnik gotowości zmiany rozkładu dnia**. W sposób niespecyficzny jest on powiązany z czynnikiem pierwszym i w rzeczywistości jest też aprobatą codziennych uciążliwości wynikających z charakteru pracy. Akceptacja takich wymagań pracodawcy jest niezależna od wieku, wykształcenia i sytuacji materialnej badanych. Spośród grup zawodowych częściej niż pozostali wyrażają ją osoby pracujące na własny rachunek i robotnicy (wykwalifikowani i niewykwalifikowani) oraz pracownicy fizyczno-umysłowi.

Zdaniem większości ankietowanych, obecnie Polacy pracują lepiej niż dziesięć lat temu, poświęcają na pracę więcej czasu i bardziej się w nią angażują. Dla znalezienia dobrej, dobrze płatnej pracy większość badanych gotowa jest przystać na takie warunki, które wymuszają podnoszenie kwalifikacji, kształcenie się i odbywanie szkoleń zawodowych, wczesne wstawanie oraz zmianę wyglądu i faktyczne rzucenie palenia. Jednocześnie ponad połowa ankietowanych twierdzi, że nie zgodziłaby się na warunki, które wiążą się z pracą w soboty i niedziele, częstym pobytem poza domem, pełną dyspozycyjnością oraz pracą w hałasie i brudzie, a także z uciążliwymi dojazdami.

Opracowała
Macieja FALKOWSKA

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. piłskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. wrocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. białkopodlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Jak Pan(i) sądzi, czy w porównaniu z okresem sprzed 10 lat Polacy, ogólnie rzecz biorąc, pracują obecnie:

(%)

	lepiej	tak samo jak 10 lat temu	gorzej	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	64	15	13	8	1114
Płeć					
Mężczyźni	62	14	16	8	528
Kobiety	66	15	10	9	586
Wiek					
18-24 lat	57	10	20	12	159
25-34	69	13	14	4	196
35-44	69	18	10	3	217
45-54	72	14	8	6	227
55-64	61	14	13	11	121
65 lat i więcej	51	16	15	18	194
Miejsce zamieszkania					
Wieś	61	17	14	8	411
Miasto do 20 tys.	66	11	8	15	141
od 21 do 100 tys.	64	16	12	8	216
101-500 tys.	66	13	13	8	205
501 tys. i więcej mieszk.	68	12	15	4	141
Region					
Północny	64	14	12	11	126
Zachodni	60	19	15	6	124
Środkowozachodni	57	15	13	16	156
Środkowy	66	15	15	5	205
Wschodni	66	17	12	5	139
Południowo-wschodni	66	15	10	9	161
Południowo-zachodni	68	10	13	8	201
Wykształcenie					
Podstawowe	53	17	16	14	336
Zasadnicze zawodowe	61	17	17	6	310
Średnie	72	12	10	7	361
Wyższe	84	9	3	4	108
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	88	8	1	3	71
Prac. umysł. niż. szczebla	72	14	8	5	106
Pracownicy fiz.- umysł.	65	21	13	1	98
Robotnicy wykwalifikowani	69	11	19	2	98
Robotnicy niewykwalifik.	56	24	16	4	48
Rolnicy	55	22	14	8	65
Pracujący na własny rach.	68	10	19	4	52
Bierni zawodowo					
Renciści	61	15	13	11	150
Emeryci	57	15	14	14	206
Uczniowie i studenci	60	11	15	15	68
Bezrobotni	64	14	14	9	98
Gospodynie domowe i inni	64	11	10	15	52
Pracuje w:					
sferze budżetowej	75	12	6	7	115
sekt. państw., publicznym	71	14	13	2	118
sp. właśc. pryw. i państwa	61	23	15	1	78
sekt. pryw. poza rolnictw.	72	10	15	4	175
prywatnym gosp. rolnym	55	24	13	8	70
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	63	15	16	6	232
276 - 399	59	15	18	8	177
400 - 549	61	16	14	9	224
550 - 799	70	13	6	10	150
Powyżej 799 zł	74	11	8	7	145
Ocena własnych war. mater.					
Źle	57	18	14	11	297
Średnie	61	16	14	9	509
Dobre	77	9	10	5	308
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	71	13	11	5	62
Raz w tygodniu	66	12	12	9	595
Kilka razy w miesiącu	61	19	12	7	175
Kilka razy w roku	60	18	14	8	196
W ogóle nie uczestniczy	57	14	17	12	85
Poglądy polityczne					
Lewica	68	14	12	6	259
Centrum	57	18	17	8	272
Prawica	73	11	10	6	338
Trudno powiedzieć	55	16	15	14	245

Tabela 2. Jak Pan(i) sądzi, czy w porównaniu z okresem sprzed 10 lat Polacy, ogólnie rzecz biorąc, pracują obecnie: 1 - dłużej, poświęcają na pracę więcej czasu. 2 - poświęcają na pracę tyle samo czasu, co 10 lat temu; 3 - krócej, poświęcają na pracę mniej czasu

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	73	11	8	8	1114
Płeć					
Mężczyźni	72	12	9	7	528
Kobiety	74	10	7	9	586
Wiek					
18-24 lat	75	11	4	10	159
25-34	86	7	5	2	196
35-44	79	11	7	2	217
45-54	69	15	7	9	227
55-64	64	8	15	12	121
65 lat i więcej	61	13	10	16	194
Miejsce zamieszkania					
Wieś	66	15	9	10	411
Miasto do 20 tys.	75	10	6	10	141
od 21 do 100 tys.	75	12	6	7	216
101-500 tys.	76	8	9	8	205
501 tys. i więcej mieszk.	83	7	7	3	141
Region					
Północny	79	4	7	10	126
Zachodni	65	18	12	4	124
Środkowozachodni	73	7	8	12	156
Środkowy	83	7	5	5	205
Wschodni	72	12	8	8	139
Południowo-wschodni	66	21	4	9	161
Południowo-zachodni	70	11	11	8	201
Wykształcenie					
Podstawowe	61	14	10	15	336
Zasadnicze zawodowe	77	12	7	4	310
Średnie	75	10	8	6	361
Wyższe	91	4	2	3	108
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	94	2	0	4	71
Prac. umysł. niż. szczebla	81	6	6	7	106
Pracownicy fiz.- umysł.	83	11	3	3	98
Robotnicy wykwalifikowani	81	12	3	4	98
Robotnicy niewykwalifik.	73	20	6	0	48
Rolnicy	64	23	11	2	65
Pracujący na własny rach.	84	3	13	0	52
Bierni zawodowo					
Renciści	63	12	13	12	150
Emeryci	62	10	12	15	206
Uczniowie i studenci	65	16	8	11	68
Bezrobotni	78	10	6	6	98
Gospodynie domowe i inni	66	16	3	15	52
Pracuje w:					
sferze budżetowej	82	6	3	8	115
sekt. państw., publicznym	84	11	4	1	118
sp. własc. pryw. i państwa	76	21	0	3	78
sekt. pryw. poza rolnict.	86	4	7	3	175
prywatnym gosp. rolnym	67	21	12	1	70
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	67	18	7	8	232
276 - 399	72	12	10	6	177
400 - 549	71	10	10	10	224
550 - 799	80	9	5	7	150
Powyżej 799 zł	82	5	5	8	145
Ocena własnych war. mater.					
Źle	64	13	12	11	297
Średnie	73	12	7	8	509
Dobre	81	9	5	5	308
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	72	8	11	8	62
Raz w tygodniu	72	11	8	9	595
Kilka razy w miesiącu	72	16	6	6	175
Kilka razy w roku	75	10	8	7	196
W ogóle nie uczestniczy	77	10	5	8	85
Poglądy polityczne					
Lewica	76	13	7	5	259
Centrum	72	12	7	9	272
Prawica	77	10	8	6	338
Trudno powiedzieć	66	11	9	13	245

Tabela 3. Jak Pan(i) sądzi, czy w porównaniu z okresem sprzed 10 lat Polacy, ogólnie rzecz biorąc, pracują obecnie: 1 - z większym zaangażowaniem; 2 - z takim samym zaangażowaniem jak 10 lat temu; 3 - z mniejszym zaangażowaniem

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	70	12	9	10	1114
Płeć					
Mężczyźni	68	13	11	8	528
Kobiety	72	10	6	11	586
Wiek					
18-24 lat	68	9	11	12	159
25-34	85	6	6	4	196
35-44	77	12	8	3	217
45-54	69	15	8	8	227
55-64	66	11	11	12	121
65 lat i więcej	53	14	9	23	194
Miejsce zamieszkania					
Wieś	67	11	10	11	411
Miasto do 20 tys.	61	14	13	12	141
od 21 do 100 tys.	74	12	5	9	216
101-500 tys.	73	12	6	8	205
501 tys. i więcej mieszk.	76	9	7	7	141
Region					
Północny	73	8	8	10	126
Zachodni	67	14	10	9	124
Środkowo-zachodni	64	11	10	16	156
Środkowy	70	10	10	9	205
Wschodni	75	13	9	8	139
Południowo-wschodni	73	10	8	8	161
Południowo-zachodni	69	14	8	9	201
Wykształcenie					
Podstawowe	60	12	10	18	336
Zasadnicze zawodowe	71	13	10	6	310
Średnie	75	10	8	7	361
Wyższe	81	10	4	4	108
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	86	9	4	1	71
Prac. umysł. niż. szczebla	77	10	4	9	106
Pracownicy fiz.- umysł.	72	16	9	3	98
Robotnicy wykwalifikowani	73	16	8	4	98
Robotnicy niewykwalifik.	71	15	6	8	48
Rolnicy	68	9	14	9	65
Pracujący na własny rach.	81	8	11	0	52
Bierni zawodowo					
Renciści	67	7	10	16	150
Emeryci	57	16	9	18	206
Uczniowie i studenci	69	6	14	11	68
Bezrobotni	77	11	6	7	98
Gospodynie domowe i inni	69	10	8	13	52
Pracuje w:					
sferze budżetowej	77	12	6	4	115
sekt. państw., publicznym	74	16	5	5	118
sp. własc. pryw. i państwa	76	18	3	3	78
sekt. pryw. poza rolnictw.	78	8	11	4	175
prywatnym gosp. rolnym	68	12	14	6	70
Dochody na jedną osobę					
Do 275 zł	71	9	12	8	232
276 - 399	69	13	11	7	177
400 - 549	66	13	8	12	224
550 - 799	75	9	5	11	150
Powyżej 799 zł	78	9	4	9	145
Ocena własnych war. mater.					
Źle	63	13	12	12	297
Średnie	70	12	7	11	509
Dobre	78	9	7	6	308
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	75	10	9	6	62
Raz w tygodniu	72	10	7	11	595
Kilka razy w miesiącu	66	16	11	7	175
Kilka razy w roku	70	10	9	10	196
W ogóle nie uczestniczy	59	16	13	12	85
Poglądy polityczne					
Lewica	71	12	12	5	259
Centrum	68	13	9	10	272
Prawica	77	10	5	8	338
Trudno powiedzieć	61	12	10	17	245